

УДК 37.01:005.332.4 (045)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214500>**Зоя ДМИТРУК,***orcid.org/0000-0003-4279-2838**аспірант кафедри педагогіки, адміністрування та соціальної роботи
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,**головний спеціаліст**Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації
(Одеса, Україна) department_dmitruk@ukr.net*

КОНЦЕПТУАЛЬНА СКЛАДОВА ЧАСТИНА МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У статті наголошено на актуальності розробки та використання нової моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), адекватної сучасним економічним ринковим умовам та сприятливої для розвитку зазначеної освітньої установи. Наголошено на результатах дослідження щодо стану позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг. Розглянуто науково-теоретичне підґрунтя побудови моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг. Визначено і обґрунтовано концептуальну складову частину зазначеної вище моделі. Роботу з моделями розглядаємо як ефективний метод дослідження, що дає нову інформацію про об'єкти та певні закономірності, які недосяжні для пізнання іншими способами. Запропоновано формування моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО на основі концепції ціннісно-сміслових орієнтацій, емоційних, зокрема, національно-патріотичних цінностей. У статті також наголошено, що створення у ЗЗСО унікального виховного простору (курєня) – первинної ланки Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), стає сильною дієвою позицією на основі емоційних цінностей у процесі позиціонування закладу на ринку освітніх послуг. Автором проаналізовано праці видатних педагогів та науковців і зроблено висновок, що національно-патріотичні ціннісно-сміслові орієнтації були і є певним фундаментом щодо розвитку сучасних конструктивних процесів в освітній сфері, зокрема процесу позиціонування ЗЗСО на ринку освітніх послуг. Крім того, у статті представлено схематичне зображення моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг, елементами якої є цілеутворюючий, теоретико-методологічний, змістовно-структурний та аналітично-результативний компоненти. На думку автора, глибока самобутність, оригінальність, національно неповторний і потужний виховний потенціал козацької педагогіки, зокрема процес створення курєнів у школах України як первинної ланки Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), покликані стати сильною дієвою та унікальною позицією процесу позиціонування ЗЗСО на ринку освітніх послуг. Також автором зазначено, що нині, як ніколи, потрібні нові шляхи, нові підходи до реформування сфери освіти і саме ціннісно-сміслові орієнтації, зокрема, емоційні (національно-патріотичні) цінності, виступають потужним джерелом та міцним підґрунтям для переосмислення та започаткування нових можливостей і процесів в освітній сфері. У статті розкрито перспективи подальшого дослідження, а саме: розробка теоретико-методологічних та практичних засад управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг.

Ключові слова: *модель, моделювання, ціннісно-сміслові орієнтації, емоційні цінності, національно-патріотичні цінності, позиціонування закладу загальної середньої освіти.*

Zoya DMYTRUK,*orcid.org/0000-0003-4279-2838**Graduate Student at the Department of Pedagogy, Administration and Social Work
SHEI “University of Education Management”,**Chief Specialist**Department of Education and Science
of the Odessa Regional State Administration,
(Odessa, Ukraine) department_dmitruk@ukr.net*

CONCEPTUAL COMPONENT OF THE MANAGEMENT MODEL POSITIONING PROCESS GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION IN THE REGIONAL MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES

The article emphasizes the relevance of developing and using a new model of management of the process of positioning the institution of general secondary education (hereinafter – IGSE), adequate to modern economic market conditions and favorable for the development of this educational institution. Emphasis is placed on the results of the study on the state

of positioning IGSE in the regional market of educational services. The scientific and theoretical basis for building a management model for the process of positioning IGSE in the regional market of educational services is considered. The conceptual component of the above model is determined and substantiated. We consider working with models as an effective research method that provides new information about objects and certain patterns that are inaccessible to knowledge in other ways. The formation of a model of management of the process of positioning IGSE on the basis of the concept of value-semantic orientations, emotional, in particular, national-patriotic values is offered. The article also emphasizes that the creation of a unique educational space (tent) – the primary link of the All-Ukrainian children's and youth military-patriotic game "Falcon" ("Jura"), becomes a strong effective position based on emotional values in the process of positioning the institution in the educational market. services. The author analyzes the works of prominent teachers and scientists and concludes that national-patriotic value-semantic orientations were and are a foundation for the development of modern constructive processes in education, including the process of positioning IGSE in the market of educational services. In addition, the article presents a schematic representation of the management model of the positioning of general secondary education in the regional market of educational services, the elements of which are: goal-setting, theoretical and methodological, content-structural and analytical-performance components. According to the author, the deep originality, originality, nationally unique and powerful educational potential of Cossack pedagogy, in particular the process of creating huts in Ukrainian schools as a primary link of the All-Ukrainian children's and youth military-patriotic game "Falcon" ("Jura"), are designed to become strong and the unique position of the process of positioning IGSE in the market of educational services. Also, the author notes that today more than ever we need new ways, new approaches to reforming education and it is value and semantic orientations, in particular, emotional (national-patriotic) values, are a powerful source and a solid foundation for rethinking and initiating new opportunities and processes. educational sphere. The article reveals the prospects for further research, namely, the development of theoretical and methodological and practical principles of managing the process of positioning IGSE in the regional market of educational services.

Key words: model, modeling, value-semantic orientations, emotional values, national-patriotic values, positioning of general secondary education institution.

Постановка проблеми. Нині освіта, зокрема загальна середня освіта, стає найважливішим компонентом економічного, соціального і духовного розвитку країни та становлення нової ери – суспільства знань. Відповідно до пункту 2 статті 2 Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463–IX, одним з основних завдань законодавства України про загальну середню освіту є забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку системи загальної середньої освіти. Сучасний підхід до реформування системи загальної середньої освіти полягає в зміні парадигми управління закладом загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) та розробці нової моделі управління ним, адекватної сучасним економічним ринковим умовам та у напрямі його розвитку, зокрема, управління певним аспектом діяльності освітньої установи – процесом її позиціонування на ринку освітніх послуг.

За результатами дослідження стану позиціонування закладів загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг (серед респондентів: 77,9% – педагогічні працівники, 9,1% – керівники закладів освіти, інші (батьки, учні, представники громадськості) – 11%) актуалізовано певні проблеми в управлінській практиці, зокрема, з'ясовано:

– 77,6% опитуваних вважають позиціонування закладів загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг важливою управлінською проблемою;

– 92,9% респондентів вважають, що сучасний заклад загальної середньої освіти повинен мати «своє обличчя», тобто відрізнитись від інших освітніх організацій, формуючи свою специфічність та унікальність на перевагах і сильних діючих позиціях;

– 96,9% респондентів ствердно відповіли на питання: «Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що сучасний заклад освіти – це соціально-педагогічна відкрита система і активна співпраця адміністрації та колективу закладу з громадськістю сприяє розвитку зазначеної освітньої установи?»;

– 92,3% опитуваних вважають, що робота/навчання у відомому закладі освіти з гарною репутацією і позитивним іміджем сприятиме підвищенню мотивації до роботи та навчання;

– 43% респондентів, учасників освітнього процесу, зазначають, що позиціонування закладу освіти, де вони навчаються/працюють, знаходиться на недостатньому та неефективному рівні.

Таким чином, аналіз результатів дослідження свідчить про таке:

– створення моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг є викликом сучасності та актуальною проблемою управлінської теорії;

– позиціонування закладів загальної середньої освіти в ринкових умовах функціонування є обов'язковим елементом освітнього менеджменту;

– процес позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг вважаємо необхідним напрямом дій щодо його (ЗЗСО) інноваційного розвитку;

– державно-громадське управління закладом загальної середньої освіти, зокрема процесом позиціонування, є важливою складовою частиною управлінської теорії та вимогою часу задля переходу до демократичних засад розвитку суспільства та модернізації сфери освіти.

Зазначені результати дослідження та висновки автора вперше представлено 14 травня 2020 р. на Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Наука і молодь – 2020: пріоритетні напрями глобалізаційних змін».

Наголошуємо, розроблення моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг є вимогою часу та потребує інтелектуальних, фінансових та матеріальних ресурсів, вирішення комплексу правових, організаційних, технологічних та інших завдань.

Актуальність проблеми дослідження полягає в пошуку технологій конструювання та обґрунтуванні складників моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на ринку освітніх послуг, що має багатоконпонентну управлінську систему та складну організаційну структуру. При порівняно високому ступені розробленості окремих питань, що стосуються проблем позиціонування закладів освіти та різних аспектів комунікацій, проблематика позиціонування закладів загальної середньої освіти досліджена мало, що зумовлює практичну значимість дослідження з точки зору пошуку нових можливостей у зазначеному напрямі.

Аналіз досліджень. Питання щодо використання моделювання в наукових дослідженнях та управлінні закладом освіти розкривається в роботах Н. Аминова, Т. Борової, С. Гончаренко, О. Дахіна, Г. Єльнікової, В. Краєвського, В. Маслова, В. Монахова, В. Пікельної, Г. Полякової, В. Ростовської, Роберта Ю. Шеннона, В.Штоффа та ін.

Варто зазначити, що проблемою дослідження цінностей займалися такі науковці, як Р. Немов, Є. Волков, С. Рубінштейн, Н. Добринін, А. Божович, О. Леонтьєв, В. Мясичев, В. Василенко, М. Рокич, В. Ядов тощо. А серед вітчизняних науковців цінності, ціннісні орієнтації досліджували В. Андрущенко, Л. Морозова, М. Лукашевич, А. Ручка тощо.

Також у працях сучасних авторів, зокрема в книзі «Думай поза шаблонами: інноваційна

парадигма креативності в бізнесі», розкрито проблеми нешаблонного мислення та створення інноваційних продуктів, генерації ідей та креативного моделювання (Брабандер, Айні, 2007).

Мета статті – визначити та обґрунтувати концептуальну складову частину моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо науково-теоретичне підґрунтя побудови моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг. Поняття «модель» може застосовуватись та розглядатись у різних значеннях.

Наведемо приклади тлумачення зазначеного поняття в словниках української мови та працях науковців.

Словник української мови: 1. Зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось. 2. Тип, марка конструкції. 3. Предмет, відтворений у зменшеному, іноді у збільшеному або натуральному вигляді. 4. Те, що є матеріалом, натурою для художнього зображення, відтворення. // Особа, яка позує перед живописцем або скульптором; натурщик, натурщиця. 5. Зразок, з якого знімається форма для відливання або відтворення в іншому матеріалі (Словник української мови).

Філософський енциклопедичний словник: модель (від лат. *modus* – міра) – у загальному розумінні аналог (графік, схема, знакова система, структура) певного об'єкта (оригіналу), фрагмента реальності, артефактів, витворів культури, концептуально-теоретичних утворень тощо (Філософський енциклопедичний словник, 2002).

Економічний термінологічний словник-довідник: модель – відтворення, зображення, опис, імітація якого-небудь явища, процесу або об'єкта (Економічний термінологічний словник-довідник, 2013).

Соціологічна енциклопедія: модель (лат. *modulus* – міра, зразок) – узагальнений синтезований образ об'єкта-прототипу (явища, процесу), що використовується для вивчення, дослідження, систематизації тощо (Соціологічна енциклопедія, 2008).

Модель є результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесенням теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього та виконує кілька функцій:

– чітко визначає компоненти, які становлять систему;

– схематично та реально відображає зв'язки між компонентами, до того ж зв'язки всередині модельованого об'єкта можна порівняти зі зв'язками всередині моделі;

– є інструментом для порівняльного вивчення різних ознак явища, процесу (Шапран, 2012: 39).

Також модель є спрощеним аналогом об'єкта дослідження, відтворенням його властивостей в ідеальному вигляді. Це штучно створена копія об'єкта дослідження у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, яка відображає у спрощеному вигляді його структуру, властивості та взаємозв'язки (Рябова, 2012).

Загально визначеними етапами створення моделі є: постановка завдання; побудова моделі; перевірка її на достовірність; експериментальне випробування (застосування); оновлення моделі; постановка мети й розв'язання педагогічної проблеми за допомогою моделі; виокремлення основних компонентів педагогічної системи, які становлять її сутність; виявлення об'єктивно існуючих взаємозв'язків між компонентами системи; переведення компонентів системи в абстрактну мову (символіку); вибір способів зображення моделі та її оформлення (Дахин, 2003; Мескон, 1994; Пикельная, 1993; Ростовська, 2008).

Розглядаємо моделювання як метод дослідження складно організованих об'єктів, а модель – як засіб пізнання, який ґрунтується на аналогії, слугує узагальненим відображенням явища та є результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду. На нашу думку, робота з моделями – ефективний метод дослідження, що дає нову інформацію про об'єкти та певні закономірності, які недосяжні для пізнання іншими способами.

Важливою, на наш погляд, є думка видатного науковця, який зазначає: «<...> жодна модель, навіть дуже складна, не може дати повного уявлення про об'єкт вивчення і точно передбачити його розвиток або описати його траєкторію руху в якомусь власному просторі. Тому й доводиться науковцям при конструюванні моделей балансувати на межі їх повноти і валідності» (Гончаренко, 2008: 120).

Також звертаємо увагу на думку науковців: «<...> різноманітні моделі дають змогу зробити світ більш керованим. Кожен з нас постійно бере власний досвід і наявну інформацію й перетворює їх на менші сегменти й категорії, моделі, за допомогою яких ми намагаємось збагнути сенс речей. Проте навіть найбільш очевидні й поширені моделі не варто плутати з реальністю: схеми – це лише відбиток минулого, вони не можуть бути точним відтворенням теперішнього» (Брабандер, Айні, 2017: 16).

В основі концептуальної складової частини моделі знаходиться концепція. Концепція – система

поглядів на певне явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, основоположна ідея теорії, загальний її задум (Словник іншомовних слів).

Наша модель управління процесом позиціонування ЗЗСО на ринку освітніх послуг побудована на концепції ціннісно-смыслових орієнтацій в освітній політиці, враховуючи виклики та вимоги сьогодення. Пошук ціннісно-смыслових орієнтацій модернізації освітньої сфери є, на нашу думку, невід'ємною складовою частиною процесу реформування національної системи освіти в ринкових умовах. Постановка проблеми ціннісно-смыслових основ сучасних складних та іноді суперечливих процесів в освітній сфері зумовлена важливістю формування стабільного суспільного ідеалу на тлі певної розмитості ціннісно-смыслового поля освіти та її парадигмальності.

Для людей характерні не лише біологічно вмотивовані дії, але й складніші зразки поведінки, які породжені їх знаннями, емоційними та духовними потребами. З одного боку, всі люди в своїй основі однакові і тому мають істотно аналогічний перелік потреб, але з іншого – різні потреби в різних людей мають свої особливості, що дає змогу виділяти певні групи, за їх зацікавленостями. Різні потреби своєю чергою задовольняються різними засобами, на основі чого в людей формується емоційна прив'язаність до відповідних засобів їх задоволення. Становлення такого емоційного зв'язку у людини означає формування певної цінності. Ціннісно-смыслові орієнтації – це система установок, які регулюють поведінку людини у суспільстві та «програмують» діяльність людини на тривалий час і визначають генеральну лінію поведінки особистості. Вивчення ціннісно-смыслових орієнтацій та відповідних форм поведінки споживачів освітніх послуг дає змогу зрозуміти логіку їх дій та освітні потреби. В. Ядов визначає ціннісні орієнтації як вищий рівень установок (Ядов, 1994: 136).

Крім того, ціннісні орієнтації особистості є складним утворенням із багатокомпонентною структурою. Дослідники виокремлюють різні компоненти у структурі ціннісних орієнтацій, зокрема: емоційний, когнітивний, поведінковий (Антілогова, Драченко, 2003); інтелектуальний, поведінковий, мотиваційний, оцінно-емоційний (Іващенко, Фролова, 1996).

М. Рокич детермінує цінності як різновид стійкого переконання, де певна мета чи спосіб існування переважає, ліпший за інші (Рокич, 2009: 26). Цінності мають такі ознаки:

- 1) загальна кількість людських цінностей порівняно невелика;
- 2) люди мають однакові цінності (в різному ступені);

- 3) цінності згруповані в системи;
- 4) на формування цінностей впливає культура, суспільство, його інститути, а також особистість;
- 5) цінності впливають практично на всі соціальні феномени.

З погляду В. Алексєєвої, ціннісні орієнтації є формою включення суспільних цінностей у механізм діяльності та поведінки особистості. За її словами, система ціннісних орієнтацій – це «основний канал засвоєння духовної культури суспільства, перетворення культурних цінностей на стимули і мотиви практичної поведінки людей» (Алексєєва, 1984: 63).

Звертаючись до праць І. Беха, прослідковуємо, що науковець вказує на розпад багатьох компонентів і структур виховного простору (Бех І., 2012).

У зв'язку з цим зазначаємо, що створення виховного простору у закладах освіти, тобто куренів – осередків із національно-патріотичного виховання учнівської молоді, первинної ланки Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), стає однією з форм ефективного позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг.

Наголошуємо, що концептуальною складовою частиною нашої моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг визначено ціннісно-сміслові орієнтації, емоційні цінності, зокрема, національно-патріотичні цінності. А створення у ЗЗСО унікального виховного простору (курєня) стає сильною дієвою позицією на основі емоційних цінностей у процесі позиціонування закладу на ринку освітніх послуг.

Проаналізувавши праці видатних педагогів, у тому числі В. Сухомлинського, ми дійшли висновку, що національно-патріотичне виховання було і є актуальною проблемою та певним фундаментом щодо розвитку сучасних конструктивних процесів в освітній сфері, зокрема процесу позиціонування ЗЗСО на ринку освітніх послуг (Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах, 2015; Сухомлинський, 1974: 7; Якубенко, 2002: 16).

Таким чином, в основу концептуальної складової частини нашої моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО закладено сильну діючу унікальну позицію, яка формується на емоційних (національно-патріотичних) цінностях та дасть змогу освітній організації диференціюватись від конкурентів.

Створення курєня в закладі загальної середньої освіти як діючої сильною унікальною позиції в процесі позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг відповідає одному із загальнодержавних напрямів у сфері освіти та виховання, а саме: вивчення та відродження національного феномена –

козацтва. «Ідеали козацтва не мають строку давності, бо це ідеали порядності, відданості й патріотизму. Практика роботи громадських організацій козацького спрямування переконливо свідчить, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій у сучасних умовах сприяє нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всієї громади, суспільства загалом», – зазначає педагог, теоретик козацько-лицарського виховання (Тимофєєв, 2019: 10). Козацька педагогіка як частина народної педагогіки в її вершинному вияві формує у підростаючих поколіннях українців вірність Батьківщині, народу, здатність захищати рідну землю від чужоземних загарбників.

На нашу думку, нині, як ніколи, потрібні нові шляхи, нові підходи до реформування сфери освіти і саме ціннісно-сміслові орієнтації, зокрема, емоційні (національно-патріотичні) цінності, що виступають потужним джерелом та міцним підґрунтям для переосмислення та започаткування нових можливостей і процесів в освітній сфері. Нормативною базою для впровадження зазначених вище процесів є такі документи:

- Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII;
- Закон України «Про загальну середню освіту» від 16 січня 2020 р. № 463-IX;
- Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» від 18 травня 2019 р. № 286/2019;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання» від 17.10.2018 р. № 845;
- Наказ МОН України «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641» (нова редакція Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України та Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України) від 29 липня 2019 р. № 1038;
- Лист МОН «Про національно-патріотичне виховання у закладах освіти у 2019/2020 навчальному році» від 16.08.2019 р. № 1/9-523 тощо.

Нашу модель управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг, елементами якої є цілеутворюючий, теоретико-методологічний, змістовно-структурний та аналітично-результативний компоненти, схематично зображено на рисунку 1.

Створено модель управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг із метою забезпечення успішного позиціонування зазначеної освітньої установи.

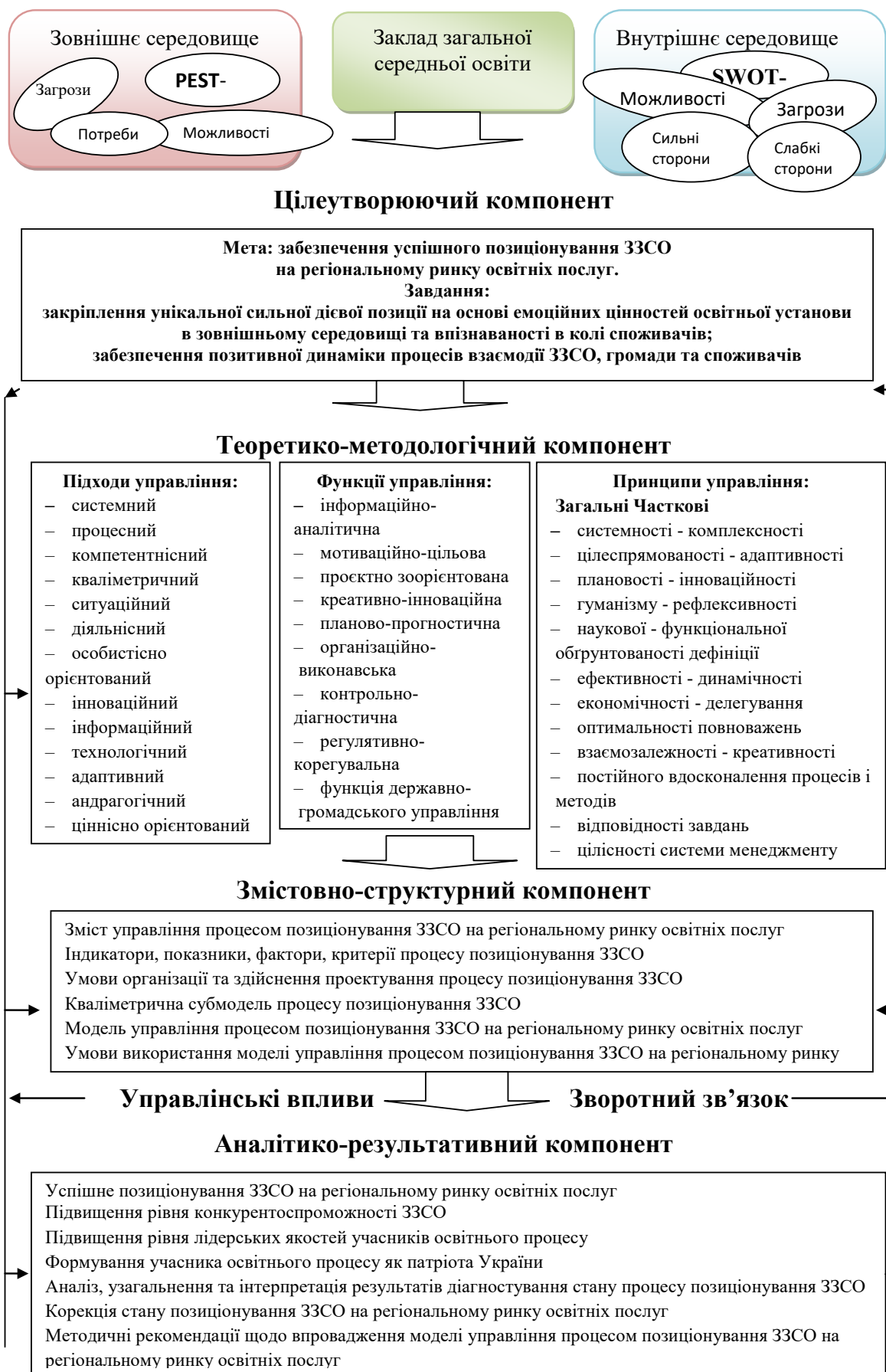

Рис. 1. Модель управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг

Основним завданням нашої моделі є закріплення унікальної сильної дієвої позиції на основі емоційних цінностей освітньої установи в зовнішньому середовищі та впізнаваності в колі споживачів.

Висновки. Отже, метою нашої моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО є забезпечення успішного позиціонування зазначеної освітньої установи на регіональному ринку освітніх послуг, а концептуальною складовою частиною визначено ціннісно-сміслові орієнтації, на основі емоційних, зокрема, національно-патріотичних цінностей.

На нашу думку, глибока самобутність, оригінальність, національно-неповторний і потужний виховний потенціал козацької педагогіки покликані стати сильною дієвою та унікальною позицією процесу позиціонування ЗЗСО на ринку освітніх послуг.

Підсумовуючи, зауважимо, що наше дослідження та ця модель мають сприяти становленню

ЗЗСО як такого, що стане спроможним не тільки накопичувати і передавати національне надбання з покоління в покоління, а й забезпечувати ефективно власне функціонування та інноваційний розвиток у ринкових умовах, підвищувати свою конкурентоспроможність та забезпечувати успішне позиціонування на ринку освітніх послуг.

Вважаємо, що в новій парадигмі управління ЗЗСО, зокрема, процесом позиціонування освітньої установи, обов'язково має бути місце для ціннісно-сміслових орієнтацій управлінської діяльності, ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем, впровадження ринкових законів, форм і методів конкурентної боротьби, адаптованих до соціально-педагогічних завдань ЗЗСО.

У перспективі подальшого дослідження планується розроблення теоретико-методологічних та практичних засад управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева В. Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности. *Психологический журнал*. 1984. Т. 5. № 5. С. 63–70.
2. Антилогова Л. Н. О взаимосвязи ценностных ориентаций и нравственной активности личности. *Сибирская психология сегодня* : сборник науч. трудов. 2003. Вып. 2. URL: <http://hpsy.ru/public/x2629.htm>.
3. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.
4. Брабандер Л., Айні А. Думай поза шаблонами: інноваційна парадигма креативності в бізнесі / пер. з англ. Т. Семигіної. Київ : Форс Україна, 2007. 368 с.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 120 с.
6. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и ... неопределенность. *Педагогика*. 2003. № 4. С. 21–31.
7. Економічний термінологічний словник-довідник / уклад. А. Бабенко та ін. Дніпропетровськ, 2013. 460 с.
8. Иващенко А. В. Нравственные ценности и особенности их освоения школьной молодежью в современных условиях. Москва, 1996. 158 с.
9. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. Москва : Дело ЛТДД, 1994. 702 с.
10. Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах / упоряд. Ж. Сташко. Київ : Шк. світ, 2015. 117 с.
11. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. ... докт. пед. наук. Кривой Рог, 1993. 374 с.
12. Рокич М. Методика «Ценностные ориентации». Большая энциклопедия психологических тестов / авт.-сост. А. А. Карелин. Москва : Эксмо, 2009. С. 26–28.
13. Ростовська В. І. Формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи : науково-методич. посібник. Харків : Основа, 2008. 128 с.
14. Рябова З. В. Моделювання та проектування як ефективні засоби забезпечення якості надання освітніх послуг. *Теорія та методика управління освітою*. 2012. № 8. URL: <https://cutt.ly/4aICxtX>
15. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
16. Словник іншомовних слів. URL: <https://cutt.ly/ku4czGX>
17. Соціологічна енциклопедія / уклад. О. Яременко та ін. Київ : Академвидав, 2008. 455 с.
18. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. *Вибрані твори: в 5 т.* Київ : Рад. шк., 1976. Т. 3. 279 с.
19. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори: у 5 т.* Київ : Радянська школа. 1976. Т. 3. 279 с.
20. Тимофеев В. Я. Виховання козака – лицаря. Третє видання. Дніпро : Середняк Т. К., 2019. 212 с.
21. Філософський енциклопедичний словник / уклад. В. Шинкарук та ін. Київ : Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2002. 742 с.
22. Шапран Ю. Педагогічне моделювання у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Рідна школа*. 2012. № 12. С. 39–42.
23. Ядов В. А. Социальная идентичность личности. Москва : Наука, 1994. 136 с.
24. Якубенко В. Від народознавства – до свідомого патріотизму. *Дошкільне виховання*. 2002. № 2. С. 14–16.

REFERENCES

1. Alekseeva V. G. Tsennostnyie orientatsii kak faktor zhiznedeyatel'nosti i razvitiya lichnosti [Value orientations as a factor of vital activity and personal development] 1984. Pp. 63–70 [in Russian].
2. Antilogova L. N. O vzaimosvyazi tsennostnykh orientatsiy i npravstvennoy aktivnosti lichnosti [About interrelation of value orientations and moral activity of the person] 2003. URL: <http://hpsy.ru/public/x2629.htm>. [in Russian]
3. Bekh I. D. Osobystist u prostori dukhovnoho rozvytku [Personality in the space of spiritual development]. 2012. 256 p.
4. Brabander Liuk, Alan Aini/Dumai poza shablonamy: innovatsiina paradyhma kreatyvnosti v biznesi [Think outside the box: an innovative paradigm of creativity in business] 2007. 368 p.
5. Honcharenko S.U. Pedahohichni doslidzhennia. Metodolohichni porady molodym naukovtsiam [Pedagogical research. Methodological advice for young scientists] 2008. 120 p.
6. Dahin A. N. Pedagogicheskoe modelirovanie: suschnost, effektivnost i ... neopredelennost [Pedagogical modeling: essence, efficiency and ... uncertainty] 2003. pp. 21–31 [in Russian].
7. Ekonomichnyi terminolohichnyi slovnyk-dovidnyk [Economic terminological dictionary-reference book]. 2013. 460 p.
8. Ivaschenko A. V. Npravstvennyie tsennosti i osobennosti ih osvoeniya shkolnoy molodezhyu v sovremennykh usloviyah [Moral values and features of their development by school youth in modern conditions] 1996. 158 p. [in Russian].
9. Meskon M. H. Osnovy menedzhmenta [Fundamentals of management] 1994. 702 p.
10. Patriotychne vykhovannia v suchasnykh navchalnykh zakladakh [Patriotic education in modern educational institutions] 2015. 117 p.
11. Pikelnaya V. S. Teoriya i metodika modelirovaniya upravlencheskoy deyatelnosti (shkolovedcheskiy aspekt) [Theory and methods of modeling management (school aspect)] 1993. 374 p.
12. Rokich M. Metodika "Tsennostnyie orientatsii". Bolshaya entsiklopediya psihologicheskikh testov [Methodology "Value orientations". Large encyclopedia of psychological tests] 2009. Pp. 26–28.
13. Rostovska V. I. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti zastupnyka dyrektora z navchalno-vykhovnoi roboty [Formation of professional competence of the deputy director for educational work] Osnova, 2008. 128 p.
14. Riabova Z.V. Modeliuvannia ta proektuvannia yak efektyvni zasoby zabezpechennia yakosti nadannia osvityvnykh posluh [Modeling and design as effective means of ensuring the quality of educational services]. URL: <https://cutt.ly/4aICxtX>.
15. Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. URL: <http://sum.in.ua>
16. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. URL: <https://cutt.ly/ku4czGX>
17. Sotsiolohichna entsyklopediia [Sociological encyclopedia]. 2008. 455 p.
18. Sukhomlynskyi V. O. Narodzhennia hromadianyna [Birth of a citizen]. 1976.
19. Sukhomlynskyi V. O. Sertse viddaiu ditiam [I give my heart to children]. 1976. 279 p.
20. Tymofieiev V. Ia. Vykhovannia kozaka – lytsaria [Education of a Cossack – a knight]. 2019. 212 p.
21. Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]. 2002. 742 p.
22. Shapran Yu. Pedahohichne modeliuvannia u protsesi formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia biolohii [Pedagogical modeling in the process of forming the professional competence of a future biology teacher]. 2012. Pp. 39–42.
23. Yadov V. A. Sotsialnaya identichnost lichnosti [Social identity of the person]. 1994. 136 p. [in Russian].
24. Yakubenko V. Vid narodoznavstva – do svidomogo patriotizmu [From ethnography to conscious patriotism]. 2002. Pp. 14–16.